

Taalkundepresentaties voor klas 4 – Stedelijk Gymnasium Leiden

©Judith Nobels (j.nobels@gymnasiumleiden.nl) en Sven Kruizinga (s.kruizinga@gymnasiumleiden.nl)

Dit overzicht is een voorlopige versie

Taalcanon-vraag	Onderzoeksidee	Overige gedachten
1. Afasie	Analyseer de afasie-vorm van iemand	Filmpje Renee Franssen
2. Begrijpelijke taal	Voorbeeld zoeken van een ingewikkeld stukje tekst. Zelf omzetten naar begrijpelijke taal. Aangeven wat waarom is aangepast.	
3. Talenknobbel		M.b.v. valse vrienden bepalen of iemand een talenknobbel heeft? Verschillende mensen naar een Fries journaal laten kijken en kijken wie het Fries het best kan volgen.
4. Doet taal pijn	-Onderzoek of scheldwoorden in andere talen minder kwetsend zijn dan in de eigen taal -Onderzoek Face Management: reageer je beter op direct of indirect op bepaalde boodschappen -Enquête-uitnodigingen te direct/ gewoon beleefd en kijken wat het verschil is in deelname	Eventueel een enquête onder verschillende types mensen (bv met verschillende politieke voorkeur, wel of niet lid van een dierenorganisatie zoals bv Greenpeace of WWF) en kijken of er verschil is aan te duiden in hoe offensief of verkeerd ze bepaalde uitspraken vinden.
5. Elite, hoor je dat?	Maak een test: ben je elitair of niet? Zorg voor woordkoppels als toilet-wc, stoep - trottoir, etc.	
6. Hebben alle talen leenwoorden?	-Enquêteren om vast te stellen of mensen leenwoorden echt ergerlijk vinden. -Een aantal random teksten uit de media (denk ook aan fora) verzamelen en de leenwoorden zoeken. Bepaal hoeveel het er zijn op het totaal, uit welke talen ze afkomstig zijn (en in het geval van fora: hoe worden recent geleende woorden gespeld en gebruikt? Op zijn Engels of al op zijn Nederlands?). - De herkomst van verschillende woorden proberen achterhalen d.m.v. een etymologisch woordenboek of het WNT: te raadplegen op gtb.inl.nl . - Verdiep je in acties van de Bond tegen leenwoorden http://bondtegenleenwoorden.nl/ en het Ampzing Genootschap	

Taalkundepresentaties voor klas 4 – Stedelijk Gymnasium Leiden

©Judith Nobels (j.nobels@gymnasiumleiden.nl) en Sven Kruizinga (s.kruizinga@gymnasiumleiden.nl)

Dit overzicht is een voorlopige versie

	http://www.ampzing.nl/ en bepaal je standpunt.	
7. Dyslexie in China en Italië?	Verschillende artikelen/boeken over dyslexie raadplegen en hulpmiddelen voor dyslectici bespreken; nadenken over de spellingsregels voor het Nederlands: hoe zou het Nederlands eruit moeten zien om beter te spellen zijn voor dyslectici? - Voldoet je school aan het dyslexieprotocol van het ministerie van Onderwijs? http://www.kennisnet.nl/fileadmin/contentelementen/kennisnet/Bestanden_Hans/onderwijs-dyslexie-dyslexie.pdf - Interview dyslectische medeleerlingen. Zouden zij geholpen zijn met het dyslexiefont? http://www.dyslexiefont.com/nl/	
8. Hebben tweetalige kinderen een taalachterstand? Zie ook 31.	Nadoen van het experiment van Bialystok	
9. Hoe leer je een nieuwe taal op school?	Proberen te achterhalen wat de theorie achter de werkwijze van sommige taallessen precies is? Analyseer de taalmethodes Duits, Engels of Frans en kijk of dit in de theorie van het artikel past. Ontwerp een eigen oefening of verbeter de bestaande methode	
10. Hoe oud is de taalkunde	Maak een oefening voor je klasgenoten waardoor ze kennismaken met de ontwikkeling van de taalkunde	Bepaalde stukken uit het werk van vroege taalkundigen bekijken. Bv Ten Kate, maar misschien ook Leupenius. Vergelijken met moderne grammatica?
11. Hoe oud is het woordenboek?	Maak een oefening voor je klasgenoten waardoor ze kennismaken met het WNT (Zie: http://gtb.inl.nl/)	
12. Hoe sprak de oermens		Maak een model van ons spraaksysteem
13. Hoeveel dialecten heeft het Nederlands (Zie ook 35.)	Analyseer het dialectgebruik van een BN'er. Interview een dialectspreker (of volg hem) en breng in kaart wanneer hij/zij dialect spreekt en wanneer niet	Veel mogelijkheden. Dialecten van bepaalde dorpen vergelijken (evt. met behulp van de DynaSand: http://www.meertens.knaw.

Taalkundepresentaties voor klas 4 – Stedelijk Gymnasium Leiden

©Judith Nobels (j.nobels@gymnasiumleiden.nl) en Sven Kruizinga (s.kruizinga@gymnasiumleiden.nl)

Dit overzicht is een voorlopige versie

	Een dialect spreken of een accent hebben, kan helpen bv. Engels beter uit te spreken: http://www.uu.nl/faculty/humanities/EN/Current/news/Pages/20120522-uitspraak0-van-het-engels.aspx	nl/sand/zoeken/): welke dingen doen ze hetzelfde, welke dingen niet? Taalgebruik van televisie van jaren geleden vergelijken met nu.
14. Hun hebben	A)Op fora of chatrooms kijken hoe vaak het gebruikt wordt. Is er ook een leeftijd van de gebruiker af te leiden? B)Onderzoekje waarin deelnemers verschillende mensen te horen krijgen en deze moeten beoordelen: sommige mensen gebruiken ‘hun’ als onderwerp. Gaan de testpersonen deze mensen beoordelen als minder intelligent, maar misschien wel sympathieker dan de andere sprekers?	
15. Is een buitenlands accent erg?	Zoek twee mensen die Nederlands niet als moedertaal hebben en met een accent spreken. Laat ze dezelfde tekst voorlezen en neem dit op. Analyseer hun klemtoongebruik en verstaanbaarheid. Correspondeert dit met de strekking van het artikel?	
16. Is een zin een kralenketting?		Zelf aan de slag met zinsconstructies? Kijk hoe Mandy en Lisa iets “lopen” te doen.
17. Is het erg dat taal verandert?	-Meet met een enquête het gebruik van bepaalde veranderde woorden, bv hoe vaak zie je het-woorden als de-woorden terug in bepaalde teksten? Hoe vaak kom je ‘een meisje die’ tegen? - attitudeonderzoek bij bepaalde recente nieuwe woorden/uitdrukkingen	
18. Is het Fries een taal?	Onderzoek naar aanleiding van de eisen in het artikel of (bijvoorbeeld) het Leids, het Afrikaans en het Twents talen zijn. Het mag ook een dialect zijn dat je zelf spreekt (bv Katwijks).	Een andere aardige opdracht zou zijn: kost dialectonderhoud geld of levert het iets op? Dat is iets wat veel verder van het artikel afstaat maar wel goed voor discussie.
19. Is spelling	Kijk hoe Kees van Kooten het deed in	

Taalkundepresentaties voor klas 4 – Stedelijk Gymnasium Leiden

©Judith Nobels (j.nobels@gymnasiumleiden.nl) en Sven Kruizinga (s.kruizinga@gymnasiumleiden.nl)

Dit overzicht is een voorlopige versie

taal?	Het Groot Dictee der Nederlandse Taal: http://grootdictee.ntr.nl/dicteetekst/?jaar=2013	
20. Kan de taalwetensch ap levens redden?		Iets met gebarentaal?
21. Kan de taalwetensch ap misdaden oplossen?	Kijk naar de dagboekfragmenten op de website van Wie is de mol. Kun je uit het taalgebruik afleiden wie de mol is? Je kunt ook kijken naar een seizoen waarvan de mol al bekend is en de dagboekfragmenten leggen naast het taalgebruik van die specifieke persoon.	Is er een tekst die leerlingen zelf kunnen analyseren?
22. Kan een computer zinnen ontleden?		Iets met het IKEA-mevrouwtje? Iets met Google-translate? Zoek de grenzen op van de programma's en breng dit in kaart. Alternatief: een literair tekstje of een gedicht laten vertalen door Google translate. Vergelijk de uitkomst met een reguliere vertaling. Breng de tekortkomingen of voordelen van de computervertaling in kaart.
23. Kan interculturele communicatie succesvol zijn?	Interview minimaal twee mensen uit verschillende culturen die naar Nederland zijn verhuisd. Breng hun communicatieproblemen in kaart.	Crosstalk
24. Kleurt taal je wereldbeeld		Filmpje Labyrint 'Taal bepaalt': http://www.npowetenschap.nl/programmes/labyrint/labyrint-tv/2012/januari/25-01.html Chocolademelkexperiment?
25. Kun je alles zeggen in gebarentaal?	Zoek op deze website https://www.gebarententrum.nl/gebaren/gebarenwoordenboek/ de volgende gebaren op: BRAND, RIJBEWIJS en GEVANGEN en vergelijk deze met de gebaren DINSDAG, VAKANTIE en GEVANGENIS	

Taalkundepresentaties voor klas 4 – Stedelijk Gymnasium Leiden

©Judith Nobels (j.nobels@gymnasiumleiden.nl) en Sven Kruizinga (s.kruizinga@gymnasiumleiden.nl)

Dit overzicht is een voorlopige versie

	voor het volgende aspect <i>iconisch/arbitrair.</i> <i>Vragen:</i> In hoeverre zijn de gebaren iconisch (je kunt de relatie zien tussen het gebaar en de betekenis) of arbitrair (geen relatie tussen vorm en betekenis). Welke kun je beter onthouden? Test jezelf en jouw groep na een week. Wat valt je hierbij op?	
26. Kun je een nieuwe taal maken?	Maak een eigen taal of een deel ervan. Bedenk een setting (tijd, plaats) voor de taal.	
27. Kun je een taal verstaan zonder deze zelf te spreken.	Bevestig of ontkracht de hypothese dat luistertaal werkt. Stel een lijst op van zinnen die steeds in complexiteit toenemen. Zoek twee verschillende anderstaligen (bv iemand die Duits spreekt en iemand die Arabisch spreekt) en laat ze de zinnen overbrengen op een derde proefpersoon die deze talen niet machtig is. Breng in kaart in hoeverre het overbrengen lukt en probeer dit te verklaren.	Laat nieuwsfragmenten zien in het Fries, Duits en Nederlands.
28. Kun je je moedertaal vergeten?	Zoek iemand die als kind geëmigreerd is en iemand die als volwassene geëmigreerd is. Probeer via een vragenlijst of interview in kaart te brengen hoeveel van de moedertaal is overgebleven. In het Nederlands is het woord "molen" het woord dat bij iedere emigrant nog aanwezig is als er een plaatje van getoond wordt. Welk woord is bij alle emigranten over in andere talen?	Als je moedertaal Nederlands is, moet je eigenlijk naar bv. Australië om emigranten te interviewen.
29. Kunnen we in de toekomst praten tegen onze computer?		Interview iemand in deze branche.
30. Letters, wat zijn dat eigenlijk	-Bedenk 30 nieuwe tekens die als het Chinees onze meest gebruikte lettergrepen vertegenwoordigen. -Ontwerp een nieuwe letter voor ons eigen alfabet. Zoek een klank die nog niet vertegenwoordigd is en analyseer ons huidige alfabet om een passende vorm te maken.	

Taalkundepresentaties voor klas 4 – Stedelijk Gymnasium Leiden

©Judith Nobels (j.nobels@gymnasiumleiden.nl) en Sven Kruizinga (s.kruizinga@gymnasiumleiden.nl)

Dit overzicht is een voorlopige versie

31. Moeten allochtone ouders Nederlands praten met hun kinderen? (Zie ook 8.)	Interview leerlingen/mensen met allochtone achtergrond en breng de ervaringen in kaart. Bevestigen deze de stelling van het artikel of niet? Probeer minimaal drie mensen uit verschillende families te interviewen.	
32. Praten dieren, net als mensen?	Ontwikkel je eigen definitie van taal. Bekijk op YouTube een filmpje van bijvoorbeeld Nim Chimpsky. Is hier sprake van taal volgens jouw definitie of gebeurt hier iets anders?	
33. Spreken mannen anders dan vrouwen?	Onderzoek of er in een door jouw gekozen groep (familie, klas, sportteam, etc.) verschil is tussen mannen- en vrouwentaal. Je zou kunnen letten op verkleinwoorden, gebruik van dialectwoorden of – klanken, opvallende stopwoorden, het stellen van vragen en prosodie.	Zoek nieuwsberichten over nieuws waar mannen en vrouwen bij betrokken zijn en bekijk of de mannen en de vrouwen even uitgebreid beschreven worden en of er stereotypen gebruikt worden.
34. Staan alle woorden in Van Dale?		
35. Sterven de Nederlandse dialecten uit? (Zie ook 13.)		
36. Topstukken uit de taalwetenschap		
37. Veranderen de nieuwe media de taal?	Breng van jezelf in kaart wanneer en hoe je aan <i>codeswitching</i> doet. Interview ook iemand van een andere generatie. Wanneer en hoe doet hij of zij aan <i>codeswitching</i> ?	
38. Waar komt het ABN vandaan?	-Analyseer een aflevering van het achtuurjournaal op het gebruik van A(B)N. In hoeverre wijkt de nieuwslezer af van A(B)N in uitspraak en woordkeus? Is dit altijd even duidelijk? - Wat is A(B)N eigenlijk? Analyseer op welke gebieden men het hier over eens is en op welke gebieden onenigheid bestaat. Wat is jouw standpunt?	
39. Waarom drukt taal nooit precies		

Taalkundepresentaties voor klas 4 – Stedelijk Gymnasium Leiden

©Judith Nobels (j.nobels@gymnasiumleiden.nl) en Sven Kruizinga (s.kruizinga@gymnasiumleiden.nl)

Dit overzicht is een voorlopige versie

uit wat je bedoelt?		
40. Waarom klinken talen verschillend?	Zoek een filmpje of geluidsfragment op van een dialectspreker. Breng in kaart welke verschillen er zijn in de uitspraak. Probeer hierin wetmatigheden te beschrijven.	
41. Waarom kunnen Engelsen geen u zeggen		
42. Waarom leren niet alle kinderen hun moedertaal even snel?	-Zoek een aantal proefpersonen. De ene groep is heel goed in taal en de andere juist niet zo goed. -Schotel ze een geluidsfragment voor van een taal die ze niet kennen en laat ze woorden herkennen. Zo boots je de babysituatie na en kun je controleren of mensen die goed in taal zijn inderdaad makkelijker losse woorden herkennen, ook al kennen ze de betekenis niet.	Zoek iemand met een jong kind en vraag of je die in interactie mag observeren. Op welke manier zijn de gesprekspartners met taal bezig? Voorspel jij een steile of een minder steile leercurve? Bedenk vooraf waar je op kunt letten.
43. Waarom maken politici graag gebruik van framing?	Zoek fragmenten met politici en analyseer het gebruik van <i>framing</i> . Verklaar de keuze voor dit <i>frame</i> . Analyseer minimaal drie verschillende politici.	
44. Waarom praten wij allemaal anders?	Film een persoon in twee verschillende sociale contexten (bv familiebezoek en cafébezoek). Analyseer de verschillen in taalgebruik.	
45. Wanneer heeft een kind een taalstoornis?	Als je toegang hebt tot een groep kinderen in het speciaal onderwijs met een taalstoornis en een groep basisschoolleerlingen zonder taalstoornis, zou je de verschillen kunnen onderzoeken: laat beide groepen bv. Pim Pam Pet spelen, neem alles op en bepaal de reactietijden.	
46. Wanneer zijn talen familie van elkaar?	Toon met een van <i>Greenberg's Universals</i> aan dat twee talen die je beheerst, familie zijn.	Zoek voorbeelden van woordparen in verschillende paren Latijn-Nederlands (nox-nacht). Zoek op wat de Hoogduitse klankverschuiving is en zoek ook hier voorbeelden bij.

Taalkundepresentaties voor klas 4 – Stedelijk Gymnasium Leiden

©Judith Nobels (j.nobels@gymnasiumleiden.nl) en Sven Kruizinga (s.kruizinga@gymnasiumleiden.nl)

Dit overzicht is een voorlopige versie

47. Wat heeft dit allemaal te betekenen?		
48. Wat is de zin van schoolgrammatica?	Bekijk de lezing van professor Peter-Arno Coppen (Taalprofles): http://nederl.blogspot.nl/2012/05/de-taaltube-top-5.html Interview je docent Engels, Frans, Duits, Latijn, Grieks over deze vraag.	
49. Wat is er nou interessant aan alledaagse gesprekken?	-Neem een alledaags gesprek op en analyseer communicatieve projecten -Valt je een verschil op tussen mannen en vrouwen?	
50. Wat vertellen taboetalen ons?	Zoek zelf indexeringen in jouw omgeving? Waar refereren ze naar en hoe worden ze gebruikt?	
51. Wat weet een analfabeet van taal en schrift?		
52. Zijn er talen zonder letters?	Zoek iemand in je omgeving die een niet-Westerse taal spreekt. Maak een woordenlijst in het Nederlands of Engels (zie http://en.wikipedia.org/wiki/Swahili_list) en maak een opname van de spreker als die deze lijst mondeling vertaalt. Schrijf de woordenlijst uit en ontwikkel daarbij een eigen logisch en systematisch alfabet voor de klanken van de taal. Leg in je verslag uit wat de spellingsregels zijn die je hebt gehanteerd. Behalve een woordenlijst kun je ook een stukje monoloog transcriberen, bijv. de spreker geeft een minuut uitleg hoe een bepaald traditioneel gerecht wordt gemaakt. Het kost minder tijd dan een woordenlijst, maar het transcriberen en vertalen van een lopende tekst in een taal die je niet kent is lastiger dan een woordenlijst. Je zou ook een combinatie van bijv. 50 woorden en een kort tekstje kunnen doen.	
53. Zijn kleine talen een bedreigde soort?	Op "Enduring Voices" worden bedreigde talen bewaard: http://travel.nationalgeographic.com/travel/enduring-voices/	

Taalkundepresentaties voor klas 4 – Stedelijk Gymnasium Leiden

©Judith Nobels (j.nobels@gymnasiumleiden.nl) en Sven Kruizinga (s.kruizinga@gymnasiumleiden.nl)

Dit overzicht is een voorlopige versie

Vorbereiden Taalkundepraatjes

Stap 1

Kies een onderwerp dat je nieuwsgierig maakt en waar je door geïnspireerd raakt. Ga na bij je docent of jouw voorkeursoronderwerp nog beschikbaar is en meld je aan. Doe dit tijdig, anders loop je het risico dat iemand anders later nog met jouw onderwerp aan de haal gaat!

Stap 2

Lees het artikel grondig en maak aantekeningen. Let met name op stellingen die jij zelf zou kunnen testen en elementen die je nieuwsgierigheid verder prikkelen.

Stap 3

Bedenk wat jij wel eens zelf zou willen testen en bedenk hoe je dat het beste kan doen.

Je kan je eigen taalgebruik bijhouden en bespreken met een taaldagboek of opnames; je kan zelf een experimentje opzetten met proefpersonen; je kan taalgebruik in bepaalde media of in bepaalde situaties bekijken; je kan interviews afnemen met ervaringsdeskundigen; je kan een enquête opstellen en laten invullen door proefpersonen; je kan filmpjes van het fenomeen zoeken en bespreken; etc. Wat is je vraagstelling en wat is je hypothese?

Stap 4

Stel een onderzoeksplan op (zie bijgevoegd formulier). Bedenk zoveel mogelijk uit. Wanneer ga je wat doen? Wie of wat heb je daarvoor nodig? Welke vragen ga je stellen? Welke mensen wil je interviewen, filmen, een enquête laten invullen, testen...?

Stap 5

Lever je onderzoeksplan in bij je docent. Die zal je opbouwende kritiek geven waarmee je verder kan. Pas je onderzoeksplan eventueel aan en ga aan de slag.

Stap 6

Lever je nieuwe onderzoeksplan (en eventueel je resultaten uit stap 7 al) in bij je docent zodat je zeker weet dat je op de juiste weg zit.

Stap 7

Voer je onderzoek uit en verzamel je resultaten op een overzichtelijke manier. Resultaten van enquêtes en proefjes in een Excel-file, de belangrijkste citaten uit je interviews op één pagina, etc.

Stap 8

Analyseer je resultaten. Wat kan je concluderen? Is je vraag hiermee beantwoord of niet? Heb je een eenduidig antwoord of niet? Was er iets aan je onderzoek wat misschien beter had gekund? Wat voegt jouw onderzoekje toe aan het artikel dat je gelezen hebt?

Stap 9

Bereid je presentatie voor. Je mag hem helemaal uitschrijven, maar dat hoeft niet. Maak in ieder geval een schema van je praatje: welke punten uit het artikel komen aan bod en in welke volgorde? Leg in je praatje ook uit wat je onderzocht hebt en hoe je dat hebt gedaan en presenteer je resultaten. Maak gebruik van PowerPoint en geheugenkaartjes. Oefen eens voor je familie of vrienden! Zorg dat je binnen de toegestane tijd (8-10 minuten) blijft!

